

Hämeenlinna Vanaja Kirkonkulma Maakaapelin kaivamisen arkeologinen valvonta 2018



Hannu Poutiainen



Tilaaaja: Elenia Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Kartta	3
Vanhoja karttoja	3
Arkeologinen valvonta	4
Oja 1	5
Havainnot	5
Oja 2	6
Havainnot	7
Tulos	8
Lähteet	8

Kansikuva: Maakaapelireitin aluetta Vanajan vanhan pappilan ja Rautaruukintien välisellä peltoalueella.

Perustiedot

Alue: Hämeenlinna Vanaja Kirkonkulma.

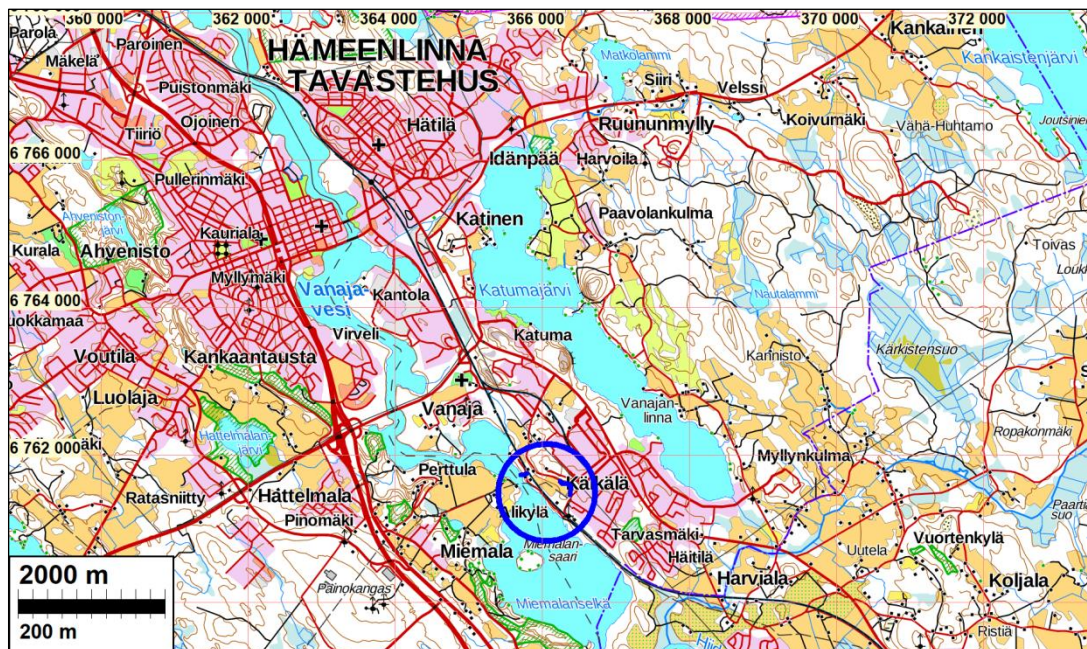
Tarkoitus: Valvoa maakaapelilinjan koneellista kaivua Vanajan Kirkonkulman alueella Museo-
viraston lausunnossaan esittämällä kaapelilinjaosuuksilla.

Kustantaja: Elenia Oy.

Työaika: Maastotyö 4.12. ja 10.12.2018.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Hannu Poutiainen.

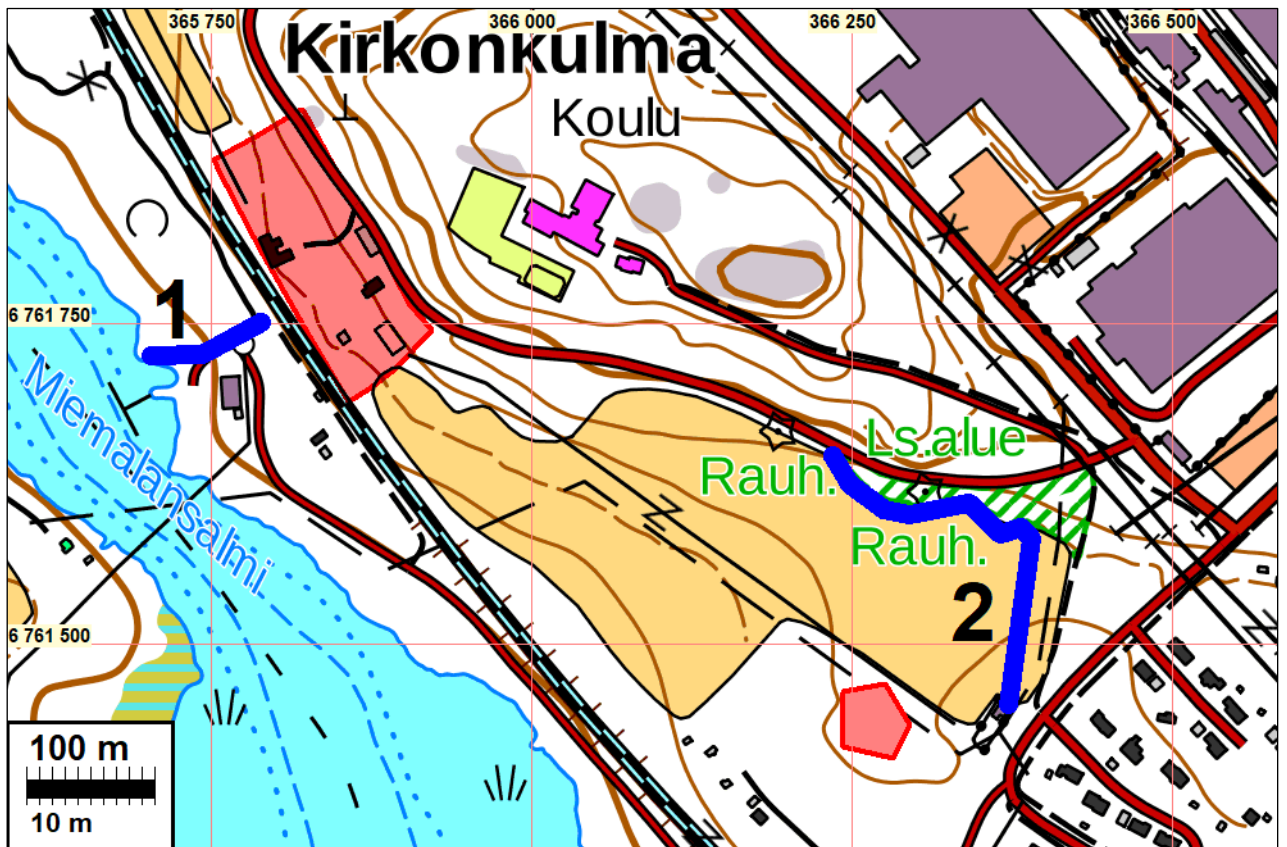
Tulokset: Kaapelikaivannossa ei ollut havaittavissa mitään rakenteita, kulttuurikerrosta eikä arkeologisesti merkittäviä löytöjä. Valvonnassa kaivetulla maakaapelilinjalla ei todettu kiinteää muinaisjännöstä.



Valvonnassa kaivettu alue on sinisen ympyrän sisällä.

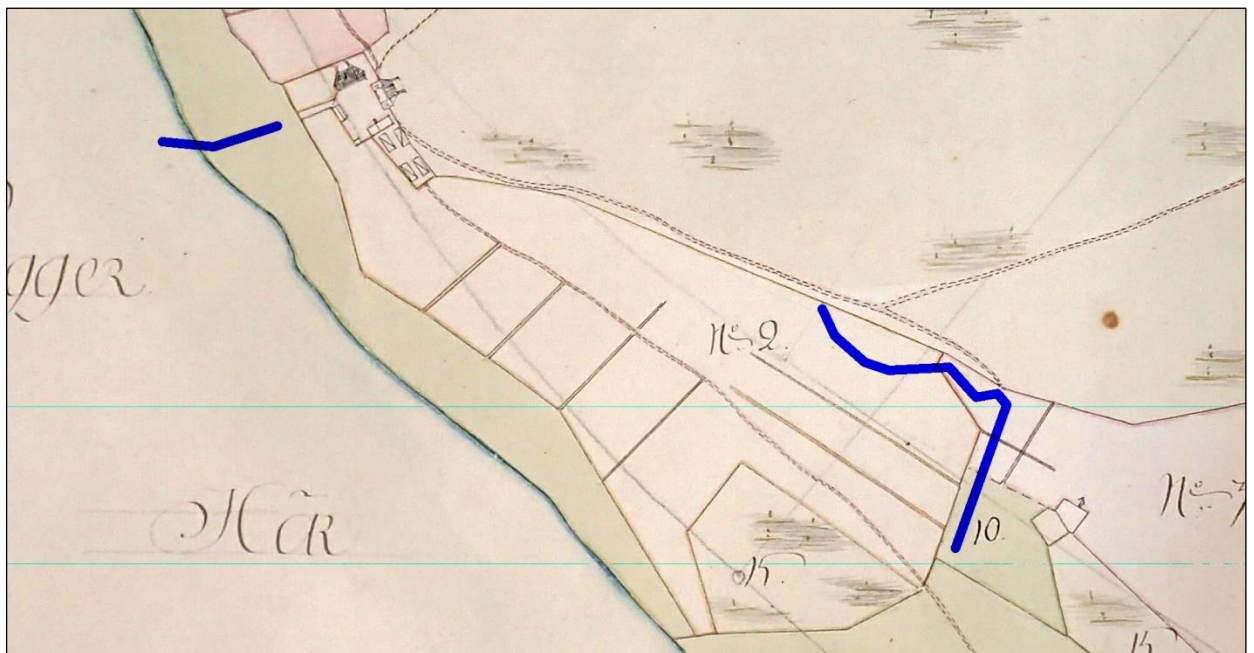
Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 12/2018, ellei toisin mainittu. Muinaisjännösrekisteri on tarkastettu 12/2018. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

Kartta



Arkeologin valvonnassa kaivetut maakaapelilinjat (1-2) sinisellä.
Muinisjäännösalueet punaisella.

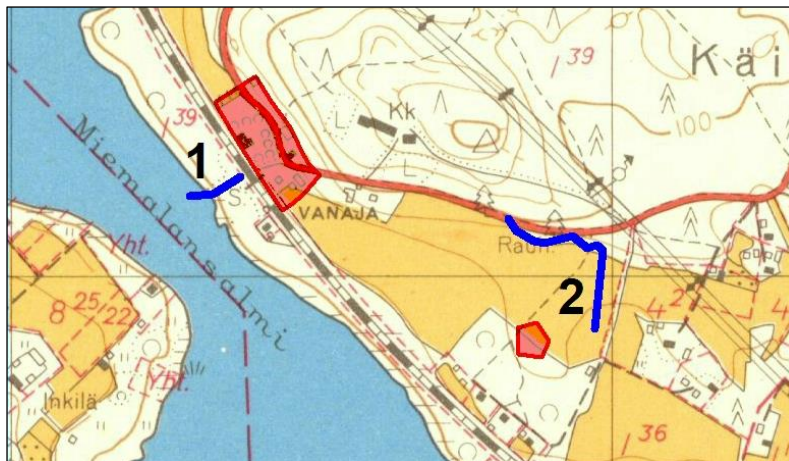
Vanhoja karttoja



Ote kartasta vuodelta 1789. Maakaapelilinjat on merkitty kartan päälle sinisellä, linjat sijoittuvat niitty- ja peltoalueelle. Läntisemmän maakaapelilinjan länsipää on vedessä, alue on nykyisin vesijättöä. Kartan asemointi on karkea, suuntaa antava.



Vasen: Ote pitäjänkartasta vuodelta 1842 (2131 09 Vanaja). Valvonnassa kaivettavat alueet ovat niittyä ja peltoa. Oikea: Vanajan vanhan pappilan aluetta kuvattuna vuosien 1872–75–84 Senaatin kartalla (Vanaja XIV 27). Valvonnassa kaivettavat alueet ovat niittyä ja peltoa.



Ote peruskartasta vuodelta 1961 (2131 09 Vanaja), valvonnassa kaivetut maakaapelilinjat on merkattu sinisellä. Muinaisjäännösalueet punaisella. Linjan 1 länsipää on nykyisin vesijättöä.

Arkeologinen valvonta

Elenia Oy:llä on maakaapelihanke Hämeenlinnan Vanajan Miemalassa ja Kirkonkulmalla. Museoviraston 9.5.2018 ja 7.9.2018 (MV/192/05.01.00/2018) antamien lausuntojen perusteella maakaapelikaivutyö tuli tehdä arkeologin valvonnassa Kirkonkulman alueella kahdessa kohdassa, Miemalansalmen koillisrannalla *Vanajan vanha pappila – nimisen (mj.tunnus: 1000023248)* muinaisjäännösalueen lounaispuolella ja Vanhanpappilantien koillispäässä pappilan pellon koillisosassa, josta noin 180 m lounaaseen sijaitsee *Vanhan pappilan pelto – niminen (mj.tunnus: 109010070)* kuppikivi. Vanhan pappilan peltoalueella tunnetaan lisäksi joitakin rautakautisia irtolöytöjä.

Elenia Oy tilaisi edellytetyn arkeologisen valvonnan Mikroliitti Oy:ltä. Arkeologi Hannu Poutiainen valvoi maakaapeleiden kaivua 4.12. ja 10.12.2018, työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Kahdessa erillisessä kohdassa (tässä raportissa ojat 1 ja 2) maakaapelia kaivettiin yhteensä noin 400 metrin matkalla. Kaivannot kaivettiin vähitellen määräsyvyyteen, yleensä noin 0.8 m maanpinnasta. Paikoin, olosuhteista johtuen, tavoitesyvyyteen ei ollut käytännössä mahdollista päästä. Niissä tapauksissa kaivannon pohja oli noin 0,6 m syvyydellä, ja kaapelin päälle laitettiin kouru.

Kaivannon pohjasta ja seinämistä tehtiin silmänvaraisia havaintoja kaivamisen edetessä ja maa-ainesta tarkistettiin metallinilmaisimella. Kaapelikaivuun ja arkeologisen dokumentoinnin jälkeen kaapeli asennettiin paikoilleen ja kaivannot peitettiin. Valvonta ja havainnot dokumentoitiin valokuvin, muistiinpanoin ja mittauksin, paikkatiedot otettiin Garmin Montana 610 GPS-laitteella.

Oja 1

Läntisemmän maakaapeliojaosuuden pituus on noin 100 m. Se alkaa Miemalansalmen venesataman pohjoispuoleisesta niemekkeestä ja kulkee itä-länsisuunnassa rantaan menevän tien reunaan. Sen jälkeen linja kulkee tien reunassa koilliseen radan varren tuntumaan.

Kaapelilinjalla ei ollut entuudestaan tiedossa muinaisjäännöstä. Lähin muinaisjäännös, *Vanajan vanha pappila*, historiallisen ajan asuinpaikka, sijaitsee kaapelilinjasta lähimmillään noin 30 m koilliseen.

Vanhoilla kartoilla (vanha peruskartta v. 1961, pitäjänkartta v.1843, Senaatin kartasto v. 1872–75–84 ja isojakokartta v. 1786) kaapelilinjan alue on niittyä, rakennuksia sinne ei ole merkitty.

Havainnot

Rannassa on pehmeikkö, joka on vesijättöä. Kaapelikaivannon pintaosassa todettiin pinnassa mutaa ja turvetta vaihtelevan paksuinen kerros, jonka alla on savi. Etäämpänä rannasta on näkyvissä vanha Vanajaveden järvenlaskuja edeltävä rantatörmä. Sen yläpuolisella tasanteella on paksult sekoittunutta kerrosta. Maanpinnan muotojen ja maaperän perusteella paikalla on kuorittu ja kasattu maa-ainesta, ilmeisesti ranta-alueen rakentamisen yhteydessä.

Alueella on venesatama ja varastorakennus sekä rantaan ja varastolle johtava tie. Sen varressa muutaman metrin matkalla oli maakaapelikaivannossa näkyvissä ns. normaali multakerros (noin 30 cm) ja sen alla normaali kivennäismaa. Pappilansalmentien sekä rantaan ja radan varteen kääntyvien teiden risteyksen kohdalla oli kaapelikaivannossa näkyvissä selvästi paikalle ajettua soraa. Muutoin tien varressa oli kaapelikaivannossa tyystin sekoittuneet kerrokset.



Vasen: Kaivanto Miemalansalmen rannassa, venesataman pohjoispuoleisessa niemekkeessä. Etualalla vesijättöä, taempana vanhaa rantatörmää. Itään. Oikea: Kaivannon seinämää Miemalansalmen rannassa vesijätöllä. Ylinnä turvetta ja sen alla savea.



Vasen: Kaapeliliinia Miemalansalmen rannassa. Kaapeliliinia kulkee vasemmalla näkyvässä niemekkeessä ja rantaan tulevan pistotien varressa kaivinkoneen kohdalla. Pohjoiseen. Oikea: Kaivantoa vanhan rantatörmän päällä. Maa-aines on täysin sekoittunutta. Taustalla Miemalansalmi. Länsiluoteeseen.



Vasen: Kaivannon seinämää Miemalansalmen rannassa vesijätöllä. Ylinnä turvetta ja mutaa ja niiden alla savea. Oikea: Kaivantoa rannalle johtavan tien varressa. Muutamien metrin matkalla oli maakaapelikaivannossa näkyvissä ns. normaali multakerros (noin 30 cm) ja sen alla normaali kivennäismaa. Pohjoiskoilliseen.



Maakaapeliliinia Miemalansalmen rannassa kulkee osan matkaa venesatamaan ja varastorakennukselle menevän tien sekä radan huoltotien luoteisreunan tuntumassa. Lounaaseen.

Oja 2

Itäisempi maakaapeliliinjan osuus on noin 300 m pitkä ja se kulkee koko matkan peltoalueella. Valvottu osuus alkaa Vanajan vanhan pappilan ja Rautaruukintien välisen peltoalueen kaakkois-

kulmauksesta, kulkee kaasuputken länsipuolella likimain pohjoiseen pellon ja metsän rajalle. Siitä se kääntyy ensin länteen ja sitten luoteeseen ja myötäilee pellonreunaa.

Kaapelilinjalla ja sen tuntumassa ei ollut entuudestaan tiedossa muinaisjäännöistä. Lähin muinaisjäännös, mahdollinen rautakautinen kuppi- eli uhrikivi *Vanhan pappilan pelto* sijaitsee kaapelilinjasta lähimmillään noin 110 m lounaaseen. Kuppikiven ja kaapelilinjan väliseltä pellolta on löytynyt kolme rautakautista esinettä: kaksi pyramidinmuotoista miekantupen koristehelaa (KM 40927: 1-2) ja linturiipuksen katkelma (KM 41225:1). Lähimmältä esinelöytöpaikalta on matkaa kaapelilinjalle noin 80 m.

Pitäjänkartalla vuodelta 1842 alue on niittyä, rakennuksia sinne ei ole merkitty, vuoden 1961 peruskartalla alue on peltoa.

Havainnot

Kaivannossa näkyi koko matkalla normaali muokkauskerros (30 – 35 cm). Sen alla on hiesu alemmalla korkeustasolla linjan lounaisosassa. Yhdessä kohdassa törmättiin aiemmin kaivetun viemäriin massiiviseen betoniputkeen. Ylemmällä korkeustasolla muokkauskerroksen alla on lähinnä vähäkivistä hietaa, paikoin karkeampaa kivennäismaata. Muutamassa paikassa tuli esiin yksittäinen tiilenkappale ja fajanssinsiru.



Vasen: Maakaapelikaivantoa Vanajan vanhan pappilan ja Rautaruukintien välisellä peltoalueella. Oikea: Kaivannon seinämää, ylinnä normaali muokkauskerros ja sen alla luontainen hiesu.



Vasen: Kaivantoa Vanajan vanhan pappilan ja Rautaruukintien välisellä peltoalueella, linjan pohjois-eteläsuuntainen osuus. Kaivannossa ylinnä normaali muokkauskerros ja sen alla luontainen hiesu. Etelään. Oikea: Linjan länsipäätä. Ylinnä normaali muokkauskerros ja sen alla luontaiset kerrokset, soraa, hietaa ja hiesua. Kaakkoon.



Kaivantoa Vanajan vanhan pappilan ja Rautarukintien välisellä peltoalueella, linjan itäosassa. Ylinnä normaali muokkauskerros ja sen alla luontainen hiesu. Länteen.

Tulos

Kaapelikaivannossa ei ollut havaittavissa mitään rakenteita, kulttuurikerrosta eikä arkeologisesti merkittäviä löytöjä. Valvonnassa kaivetulla maakaapelilinjalta ei todettu kiinteää muinaisjäännöstä.

20.12.2018

Hannu Poutiainen

Lähteet

Hägström, P. H. 1789. Charta Sockens Prästegårs Ågor i Tavastehus Län nedre Hollola Härad. Kansallisarkisto.
Peruskartta 1:20 000, lehti 2131 09 Vanaja (1961). Maanmittaushallitus. Helsinki.
Pitäjänkartta, lehti 2131 09 Vanaja (1842). Kansallisarkisto.
Senaatin kartasto, lehti Vanaja XIV 27 (1872–75–84). Kansallisarkisto.